



PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA IŁAWA NA LATA 2014-2017

Iława, styczeń 2014 r.

1.

WSTĘP

Celem opracowania **Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Ława na Lata 2014 – 2017** jest określenie zasadniczych kierunków działań inicjowanych przez władze miasta w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego występującego w jego granicach administracyjnych, zgodnie z przepisami ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). Program został opracowany zgodnie z wytycznymi Poradnika Metodycznego – Gminny Program Zabytków, przygotowany przez Narodowy Instytut Dziedzictwa w Warszawie.

Istotnym zagadnieniem uzasadniającym powstanie programu jest zachowanie dziedzictwa kulturowego miasta, jak również jego promocja wśród mieszkańców oraz turystów. Funkcję tę można realizować między innymi poprzez edukację, począwszy od poziomu podstawowego oraz pobudzanie rozwoju turystyki. Działania te mogą przyczynić się do przyspieszenia rozwoju społeczno – gospodarczego miasta. Nieodzownym elementem tego typu działań jest budzenie w społeczeństwie świadomości istnienia zabytków i potrzeby ich rewitalizacji, jak również zwrócenie uwagi na istniejącą wspólnotę kulturową. Aby to osiągnąć należy pobudzić świadomość właścicieli, użytkowników i jednostki samorządu terytorialnego, skłonić te grupy do współdziałania, wzbudzić ich odpowiedzialność za właściwy stan zachowania obiektów historycznych oraz aktywny udział w zakresie opieki nad zabytkami.

Niniejszy Program jest pierwszym dokumentem tego rodzaju opracowanym dla miasta Ława. Postanowiono, że w programowanym okresie, tj. w latach 2014-2017 działania podejmowane w jego ramach, będą dotyczyły przede wszystkim działań określanych jako „miękkie”, tj. działań o charakterze nieinwestycyjnym. Celem ich jest przede wszystkim promocja miasta i jego dziedzictwa kulturowego, jak również edukacja dotycząca opieki nad zabytkami połączona z wydarzeniami o charakterze historycznym. Mają one stanowić podstawę do działań podejmowanych w kolejnych okresach programowych, gdy świadomość w zakresie ochrony zabytków będzie większa.

2.	PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
-----------	--

Podstawą prawną obowiązku wykonania **Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Ława na Lata 2014 – 2017** jest Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. Nr 162 poz.1568 z późn. zm):

Art. 87. 1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;

2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;

3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;

4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;

7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

6. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3.

UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Obiekty zabytkowe – zabytki nieruchome i ruchome, podlegają na terytorium Polski ochronie prawnej na mocy wielu aktów prawnych:

3.1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku

Obiekty zabytkowe są objęte ochroną prawną określoną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela:

Art. 5. Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolność i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Art. 6. Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.

Art. 86. Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.

3.2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.)

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami). Dla niniejszego Programu... zasadne jest przywołanie poniższych artykułów tej ustawy:

Art. 3. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

1. zabytek - nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;

2. zabytek nieruchomy - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;

3. zabytek ruchomy - rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;

4. zabytek archeologiczny - zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

5. instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami - instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;

6. prace konserwatorskie - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;

7. prace restauratorskie - działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;

8. roboty budowlane - roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;

9. badania konserwatorskie - działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;

10. badania architektoniczne - działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;

11. badania archeologiczne - działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;

12. historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;

13. historyczny zespół budowlany - powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;

14. krajobraz kulturowy - przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;

15. otoczenie - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Art. 4. Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

1. zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;

2. zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;

3. udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;

4. przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;

5. kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;

6. uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 6.1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1. zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2. zabytki ruchome będące, w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85 z późniejszymi zmianami),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3. zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 7. Formami ochrony zabytków są:

- 1. wpis do rejestru zabytków;
- 2. uznanie za pomnik historii;
- 3. utworzenie parku kulturowego;
- 4. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na

realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Art. 16.1. Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

Art. 17.1. Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

1. prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;

2. zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;

3. umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;

4. składowania lub magazynowania odpadów.

2. W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131-134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późniejszymi zmianami).

Art. 18.

1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1,

w szczególności:

1. uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

2. określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania

zabytków do jak najlepszego stanu;

3. ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Art. 19.

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

1. zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
2. innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
3. parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

1. zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
2. innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20. Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 21. Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22.1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1. zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
2. inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
3. inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków

wojewódzkim konserwatorem zabytków

Art. 89. Organami ochrony zabytków są:

1. minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2. wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Szczególnie ważną rolę *Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* przypisuje właścicielowi lub posiadaczowi obiektu zabytkowego. Należy podkreślić, że dysponowanie zabytkiem powoduje – z jednej strony – obowiązki ciężące na właścicielu/użytkowniku, z drugiej jednak strony przysługują mu liczne prawa.

Art. 5. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

1. naukowego badania i dokumentowania zabytku;
2. prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
3. zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
4. korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
5. popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Art. 25.

1. Zagospodarowanie na cele użytkowe zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru wymaga posiadania przez jego właściciela lub posiadacza: 1) dokumentacji konserwatorskiej określającej stan zachowania zabytku nieruchomego i możliwości jego adaptacji, z uwzględnieniem historycznej funkcji i wartości tego zabytku; 2) uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu prac konserwatorskich przy zabytku nieruchomym, określającego zakres i sposób ich prowadzenia oraz wskazującego niezbędne do zastosowania materiały i technologie; 3) uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu zagospodarowania zabytku nieruchomego wraz z otoczeniem oraz dalszego korzystania z tego zabytku, z uwzględnieniem wyeksponowania jego wartości.

2. W celu spełnienia wymagań, o których mowa w ust. 1, wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany nieodpłatnie udostępnić do wglądu właścicielowi lub posiadaczowi zabytku nieruchomego posiadaną przez siebie dokumentację tego zabytku oraz umożliwić dokonywanie niezbędnych odpisów z tej dokumentacji.

Art. 26.

1. W umowie sprzedaży, zamiany, darowizny lub dzierżawy zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, stanowiącego własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, przy określaniu sposobu korzystania z tego zabytku należy nałożyć, jeżeli stan zachowania zabytku tego wymaga, na nabywcę lub dzierżawcę obowiązek przeprowadzenia w określonym terminie niezbędnych prac konserwatorskich przy tym zabytku.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do decyzji o oddaniu w trwałą zarząd zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru.

Art. 27. Na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku wojewódzki konserwator zabytków przedstawia, w formie pisemnej, zalecenia konserwatorskie, określające sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

We wniosku należy wskazać zakres planowanych prac, ze wskazaniem zaplanowanych do zastosowania materiałów budowlanych i rozwiązań technicznych.

Art. 28.

Niezależnie od obowiązków wynikających z opieki nad zabytkami, określonych w Art. 5, właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o: 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia; 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia; 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany; 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

3.3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.)

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów.

W art. 7 ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) zostały określone zadania własne gminy:

Art. 7.1. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9/ <http://lex.pl/bap/samorzad/Dz.U.2001.142.1591.html> - prz0kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3.4. Inne akty prawne

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się także w innych obowiązujących ustawach, przede wszystkim:

- ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2012 r., poz. 647 późn. zm.),

- ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623),

Art. 20, ust. 2:

W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt 2, oraz, w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia właściwy organ nakłada, w drodze postanowienia, na zgłaszającego obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia – wnosi sprzeciw, w drodze decyzji.

Art. 39

1. Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

2. Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków.

3. W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

4. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w sprawie wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektów budowlanych, o których mowa w ust. 3, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych.

- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.),

- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2013 r., poz. 627 z późn. zm.),

- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz.U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651 z późn. zm.),

- ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2012, poz. 406 z późn. zm.),

- ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536, z późn. zm.)

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.),

- ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. z 2012 r., poz. 642 z późn. zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz.U. z 2011 r., Nr 123, poz. 698 z późn. zm.).

4.**UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA
KULTUROWEGO**

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Art. 84 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego obowiązek sporządzenia Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Celem krajowego programu jest stworzenie warunków niezbędnych do sprawowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. W krajowym programie powinny zostać określone cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposoby finansowania planowanych działań oraz harmonogram ich realizacji. Zadaniem głównym polityki państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie w najbliższej przyszłości mechanizmów, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. Planowane działania dotyczą sfery legislacyjnej, zmian organizacyjnych obejmujących konieczne rozszerzenie zakresu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz zmian w strategii i organizacji ochrony dóbr kultury.

Założenia do Programu krajowego określiły cele i kierunki działań oraz zadania, które powinny być podjęte w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Celem programu krajowego jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną materialną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce. W założeniach program ma również uporządkowanie działań w sferze ochrony zabytków poprzez wskazanie siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich:

1. zasady *primum non nocere* (po pierwsze nie szkodzić),
2. zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
3. zasady minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
4. zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco,
5. zasady czytelności i odróżnialności ingerencji,
6. zasady odwracalności metod i materiałów,
7. zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Wymienione zasady dotyczą postępowania konserwatorów – pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.

Założenia do Programu krajowego określiły priorytety:

A/ w zakresie uwarunkowań ochrony i opieki nad zabytkami:

1. Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków nieruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
2. Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków ruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
3. Pełna ocena stanu krajowego zasobu dziedzictwa archeologicznego. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń oraz wyznaczenie stref o szczególnym zagrożeniu dla zabytków archeologicznych.
4. Objęcie skuteczną i zorganizowaną ochroną przynajmniej najcenniejszych zabytków techniki.
5. Pełna ocena stanu krajowego zasobu pomników historii i obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
6. Ocena stanu służb i możliwości wypełniania całokształtu zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami.
7. Ocena stanu i stopnia objęcia opieką zabytków w poszczególnych kategoriach. Doskonalenie i rozwijanie oraz podnoszenie efektywności i skuteczności instytucjonalnej i społecznej ochrony i opieki nad zabytkami.
8. Udoskonalenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym i zabytkami.

B/ w zakresie działań o charakterze systemowym:

1. Powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa. Realizacja powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe obejmujące i dobra kultury i natury (World Cultural Heritage).
2. Przygotowanie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego wytyczającej główne założenia koncepcji ochrony w Polsce. Wprowadzenie jej do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach i na wszystkich poziomach zarządzania i gospodarowania.

C/ w zakresie systemu finansowania:

Stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.

D/ w zakresie dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania:

1. Tworzenie systemu i stale aktualizowanych, elektronicznych baz informacji o zasobach i stanie zabytków w Polsce i ich dokumentacji. Stworzenie warunków do realizacji ustawowego obowiązku dokumentowania wszystkich prac, przy wszystkich grupach i typach obiektów zabytkowych.
2. Gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania, postępach i wynikach prac konserwatorskich i restauratorskich, zagrożeniach, prawidłowości zarządzania i bezpieczeństwie użytkowania obiektów zabytkowych oraz o innych formach ochrony dziedzictwa.

3. Wypracowanie i wprowadzenie szczegółowych zasad ochrony dziedzictwa w planach zagospodarowania przestrzennego. Wypracowanie standardów zagospodarowania i estetyki zabytkowych przestrzeni publicznych.

E/ w zakresie kształcenia i edukacji:

1. Utrzymanie i doskonalenie dotychczas wypracowanego systemu kształcenia w dziedzinie konserwacji i ochrony. Zorganizowanie systemu podnoszenia kwalifikacji w każdej grupie zawodowej pracującej na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.

2. Kształcenie społeczeństwa w duchu poszanowania dla autentyzmu oraz wartości materialnych i niematerialnych wspólnego, wielokulturowego dziedzictwa. Budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony i dawności zabytków odczytywanych jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości, tradycji, wiedzy o sposobie życia i pracy przodków.

3. Upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych znajomości zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej. Tworzenie mechanizmów ekonomicznych sprzyjających prawidłowemu traktowaniu obiektów zabytkowych.

F/ w zakresie współpracy międzynarodowej:

1. Wzmocnienie obecności Polski w światowym i europejskim środowisku działającym na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i promocja polskich osiągnięć w tej dziedzinie.

2. Oparcie działań na pojęciu wspólnego dziedzictwa kultury ludzkości. Troska o ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą.

Do czasu zakończenia prac nad Programem Opieki nad Zabytkami Miasta Iława nie ukończono prac nad programem krajowym, stąd możliwe było uwzględnienie w niniejszym programie jedynie wyżej omówionych tez do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

4.2. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013. Uzupełnienia Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020 (dokument wdrożeniowy: Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004–2013)”.

Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” na lata 2004-2013 jest elementem opracowanej w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2013. W 2005 roku MKiDN przygotowało uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020. Narodowy Program Kultury określa politykę rządu wobec zabytków i dziedzictwa kulturowego do 2013 r. Celem strategicznym programu jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych. Zawiera ona również ogólne wytyczne do konstruowania programu gminnego.

Przyjęte zostały następujące priorytety:

1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe.

Działania realizowane w ramach tego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Kultury w sferze materialnej spuścizny kulturowej Polski jest Narodowy Program Kultury "Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego". Program ten jest zgodny z Narodowym Planem Rozwoju (Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju, Dz.U. Nr 116, poz. 1206 z późn. zm.) oraz z założeniami do Krajowego Programu Ochrony Zabytków. Podstawą do sformułowania Narodowego Programu Kultury "Ochrona Zabytków i dziedzictwa kulturowego" jest uznanie sfery dziedzictwa za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

Narodowy Program Kultury "Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego" miał określony plan działania na lata 2004-2013.

Wytyczone zostały strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków:

- a. przygotowanie skutecznego systemu prawno-finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami;
- b. podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa;
- c. poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej;
- d. ograniczenia uznaniowości konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za niezgodne z prawem postępowanie.
- e. intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych.

W dniu 6 września 2005 r. przyjęty został przez Radę Ministrów "Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego", który jest uzupełnieniem powyżej omówionych dokumentów rządowych.

5.**RELACJE PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA
IŁAWA Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE
WOJEWÓDZTWA I POWIATU****5.1. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na Lata 2012-2015**

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na Lata 2012-2015 został przyjęty uchwałą nr XIII/240/11 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 grudnia 2011 r.

Ideą opracowania Programu Opieki nad Zabytkami dla województwa warmińsko-mazurskiego było uznanie potrzeby zachowania zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego jako ważnego czynnika wpływającego na kształtowanie się tożsamości regionalnej i promocji turystycznej.

W celu realizacji idei opracowania, w/w Program ustalił podstawowe zakresy podejmowanych działań, zmierzających do ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego województwa:

1. Zespolenie i koordynacja form i metod ochrony dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez:

- a/ realizację powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe obejmujące dobra kultury i natury;
- b/ powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną (ochrony przyrody), architektoniczną i przestrzenną, celną oraz polityką bezpieczeństwa;
- c/ włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania województwa;
- d/ uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków (w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego) łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej w planach rozwoju województwa;
- e/ uwzględnianie – w planach zagospodarowania przestrzennego – ochrony środowiska naturalnego powiązanego przestrzennie z założeniami urbanistycznymi i ruralistycznymi oraz zespołami architektonicznymi;
- f/ opracowywanie gminnych i powiatowych programów opieki nad zabytkami jako ważnego instrumentu kształtowania lokalnych strategii rozwoju;
- g/ wykorzystywanie nowej formy ochrony zabytków, jaką stanowi park kulturowy;

2. Opieka nad zabytkami nieruchomymi ze szczególnym uwzględnieniem obiektów i zespołów charakterystycznych dla województwa warmińsko-mazurskiego:

- a/ Wspieranie polityki konserwatorskiej dotyczącej m.in.: postępowania zgodnie z obowiązującymi standardami i zasadami konserwatorskimi, wykonywania kompleksowych dokumentacji obiektów zabytkowych poddawanych pracom konserwatorskim bądź rewaloryzacyjnym;

- b/ Inicjowanie, wspieranie i popularyzacja działań zmierzających do wyszukania nowych właścicieli lub dzierżawców dla obiektów zabytkowych wymagających zagospodarowania;
- c/ Dofinansowywanie wybranych prac badawczych i dokumentacyjnych związanych z najważniejszymi obiektami zabytkowymi – wprowadzenie systemu wojewódzkich grantów badawczych;
- d/ Dofinansowywanie prac konserwatorskich przy zabytkach, zgodnie z priorytetami określonymi w Programie;
- e/ Wdrożenie i realizacja programów opieki nad zabytkami o szczególnym znaczeniu dla tożsamości kulturowej województwa, tj. Program ochrony gotyckiej architektury ceglanej, Program ochrony i odnowy centrów historycznych miast oraz zespołów urbanistycznych powstałych w XIX i XX w., Program ochrony dziedzictwa wiejskiego, Program ochrony i odnowy architektury użyteczności publicznej, Program ochrony architektury przemysłowej i zabytków techniki, Program ochrony zabytkowych zespołów dworsko-parkowych, Program ochrony alei przydrożnych, Program ochrony sanktuariów pielgrzymkowych, Program ochrony architektury sakralnej XIX i XX wieku, Program ochrony kapliczek i krzyży przydrożnych.

3. Opieka nad zabytkami ruchomymi poprzez:

- a/ dokumentację;
- b/ konserwację;
- c/ działania promocyjne

4. Opieka nad zasobami muzeów

5. Program ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego województwa warmińsko-mazurskiego

W Programie uznano obszar województwa warmińsko-mazurskiego za region o wyjątkowych walorach archeologicznego dziedzictwa kulturowego. Decydują o tym przede wszystkim:

- stosunkowo duża liczba znanych stanowisk, w tym dobrze zachowanych i mających wyjątkowe znaczenie dla archeologii europejskiej. Przykładem może być sieć osad nawodnych kultury kurhanów zachodniobałtyjskich bądź też kompleksy grodzisk, kurhanów, itp.;
- charakter wielu z nich, ujawniający interesujące związki z terenami ościennymi, w tym szczególnie od wschodu i zachodu regionu;
- walory stosunkowo nieprzekształconego jeszcze środowiska naturalnego, z którym współgra archeologiczny krajobraz kulturowy (np. grodziska i kurhany, a także niektóre charakterystycznie posadowione stanowiska płaskie).

Strategia ochrony archeologicznych zasobów regionu powinna się skupić na następujących zadaniach:

- a/ współpracę ze środowiskiem tzw. „wykrywaczy” zmierzająca do pełnej kontroli ich działalności, a także dającą możliwości wykorzystania ich umiejętności w działaniach zmierzających do pełniejszego rozpoznania zasobów archeologicznych i zapobieganie działalności przestępczej polegającej głównie na nielegalnym handlu zabytkami archeologicznymi;

b/ szerszą niż dotychczas edukację i popularyzację w zakresie potrzeby ochrony dziedzictwa archeologicznego poprzez organizacje plenerowych festynów i pokazów, szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych itp.;

c/ wspieranie rewitalizacji zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;

d/ wspieranie działań zmierzających do podejmowania prac konserwatorskich przy archeologicznych zabytkach ruchomych wpisanych do rejestru zabytków;

e/ powołanie Muzeum Archeologicznego – nowoczesnej placówki o randze wojewódzkiej o odpowiednim zapleczu magazynowym, której zadaniem byłoby m.in. systematyczne gromadzenia i eksponowanie pozyskiwanych w trakcie badań materiałów zabytkowych, a także ich konserwację i digitalizację.

f/ utworzenie parków kulturowych, działających w oparciu o zabytki archeologiczne.

6. Ochrona dziedzictwa niematerialnego.

7. Praktyczne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego – rozwój turystyki, działania edukacyjne, promocyjne.

a/ utworzenie portalu internetowego, aktualizowanego na bieżąco, o wielowątkowym profilu informacyjnym na temat dziedzictwa kulturowego regionu;

b/ stworzenie wojewódzkiego jednolitego systemu regionalnej popularyzacji i promocji zagadnień z zakresu ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego, skierowanego do jednostek samorządu terytorialnego, szkół, organizacji pozarządowych itp.

c/ działania wspierające wykorzystywanie obiektów zabytkowych (zwłaszcza nieużytkowanych) dla potrzeb rozwoju infrastruktury turystycznej;

d/ realizacja programu ogólnospołecznej edukacji kulturowej; właściwa edukacja dzieci i młodzieży nastawiona na poznanie wartości tzw. „małych ojczyzn” i wskazanie potrzeby ochrony krajobrazu kulturowego jako swoistego wyróżnika i świadectwa tożsamości regionalnej;

e/ wydawanie i dofinansowywanie wydawnictw poświęconych zabytkom Warmii i Mazur;

f/ promowanie i wspieranie przywracania lub utrzymywania w obiektach pierwotnych, historycznych funkcji;

g/ współudział w organizacji i współfinansowanie imprez kulturalnych, zwłaszcza o znaczeniu ponadlokalnym, promujących dziedzictwo kulturowe;

f/ działania związane z funkcjonowaniem szlaków edukacyjno-turystycznych po zasobach dziedzictwa kulturowego;

g/ organizacja i rozszerzenie formuły Europejskich Dni Dziedzictwa.

5.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Program Opieki nad Zabytkami Miasta Iława zgodny jest z wyznaczonymi w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego (uchwała nr XXXIII/505/02 Sejmiku Województwa

Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 lutego 2002 r.) celami polityki przestrzennej, zasadami ich realizacji oraz przyjętymi w planie kierunkami działań polityki przestrzennej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

W sferze kulturowej obejmującej system ochrony dziedzictwa kulturowego przyjęto zasady kompleksowości działań ochronnych i rewaloryzacyjnych, łączenia ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego oraz promowania regionalnych walorów dziedzictwa kulturowego.

Podstawowe cele polityki przestrzennej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego, zapisane w planie zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego dotyczą:

- ochrony dziedzictwa kulturowego i historycznego jako filaru turystyki;
- otoczenia szczególną troską obiektów zabytkowych o randze krajowej i międzynarodowej a także obiektów o mniejszej randze lecz decydujących o odrębności regionalnej;
- przywrócenia zespołom staromiejskim ich historycznego charakteru (rewaloryzacja);
- zachowania historycznej zabudowy wiejskiej z układem drożnym oraz zabytkowych układów pałacowych, dworskich i parkowych;
- respektowanie w zagospodarowaniu przestrzennym bezkonfliktowego wkomponowania zabudowy w przestrzeń historyczną.

Rozwiązanie problemów w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego będzie obejmowało przede wszystkim:

- działania ochronne i zabezpieczające, a także określenie zasobów i ich wartości;
- opracowanie strategii działań zmierzających do skutecznej i ciągłej ochrony, prawidłowego ich zagospodarowania i wypromowania;
- usystematyzowanie istniejących opracowań dotyczących krajobrazu kulturowego na fragmentach byłych województw włączonych w granice nowego regionu, dokonanie ich oceny według jednolitych kryteriów oraz uzupełnienie braków;
- przystosowanie obiektów zabytkowych do nowych funkcji (np. turystyka).

5.3. Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2025 roku

Założenia Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Iława odwołują się do ogólnych treści przyjętych w Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2025 roku (uchwalonej przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego uchwałą nr XXVIII/553/12 z dnia 25 czerwca 2013 r.). W/w dokument nie zajmuje się w stopniu szczegółowym zagadnieniami związanymi z ochroną i opieką nad zabytkami. Zakłada jednak rozwój, konserwację, rewaloryzację i zagospodarowanie dóbr kultury jako czynnik powiązany z rozwojem produktów turystycznych, zwłaszcza urozmaiceniem oferty w zakresie turystyki kulturowej. Wskazuje także na potrzebę włączenia obiektów zabytkowych do procesu integracji województwa i budowania tożsamości regionalnej poprzez rozszerzenie w programach nauczania historii regionu zagadnień z zakresu dziedzictwa kulturowego.

5.4. Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Iławskiego na Lata 2013 – 2016

Omawiany dokument zawiera wykazy obiektów zabytkowych chronionych prawem poprzez wpis do rejestru zabytków województwa warmińsko-mazurskiego. Proponuje wdrożenie opieki nad zabytkami powiatu iławskiego w oparciu o następujące działania:

- 1/ zintegrowaną ochronę dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego;
- 2/ szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym powiatu;
- 3/ edukację i popularyzację wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym;
- 4/ promocję regionalnego dziedzictwa kulturowego, służącą kreacji produktów turystyki kulturowej;
- 5/ wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6/ podejmowanie prac opiekuńczych, restauratorskich i budowlanych przy obiektach zabytkowych, co do których samorząd powiatu iławskiego ma tytuł prawny; zabezpieczanie i utrzymanie tych obiektów oraz ich otoczenia w jak najlepszym stanie.

Realizacji sformułowanych kierunków i celów służyć będą następujące działania:

- 1/ uwzględnienie wszelkich uwarunkowań z zakresu ochrony zabytków w aktach prawa lokalnego, dotyczy to między innymi miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miast i gmin, lokalnych programów rewitalizacji i strategii oraz innych dokumentów planistycznych jak studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego;
- 2/ wspieranie inicjatyw jednostek organizacyjnych, instytucji i właścicieli obiektów zabytkowych, mających na celu pozyskiwanie środków finansowych z dostępnych źródeł, przeznaczonych na ochronę i opiekę nad zabytkami;
- 3/ zabezpieczenie środków finansowych w miarę posiadanych możliwości w budżecie powiatu;
- 4/ ustalanie zasad i kryteriów udzielania dotacji, zawierania umów, kontroli i rozliczania przyznanych dotacji;
- 5/ ścisła współpraca z jednostkami samorządowymi, Urzędem Marszałkowskim i Warmińsko-Mazurskim Konserwatorem Zabytków w zakresie min.: utrzymania istniejących i tworzenia nowych szlaków kulturowych, oznakowania szlaków i tras turystycznych, ścieżek edukacyjnych, zagospodarowania innych miejsc atrakcyjnych turystycznie;
- 6/ współpraca z organizacjami ekologicznymi w zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i ochrony środowiska;
- 7/ ustanawianie przez starostę na wniosek Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków społecznych opiekunów zabytków;
- 8/ nadawanie i cofanie ustanowienia społecznych opiekunów zabytków: prowadzenie listy społecznych opiekunów zabytków, wydawanie osobom fizycznym legitymacji a osobom prawnym i jednostkom organizacyjnym zaświadczeń o powierzeniu funkcji społecznego opiekuna zabytków;
- 9/ wdrożenie i promocja obiektów zabytkowych do kompleksowej oferty turystycznej powiatu min. w formie wystaw targowych, wydawnictw adresowanych do biur podróży i instytucji zajmujących się organizowaniem ruchu turystycznego;

10/ współpraca z samorządami, stowarzyszeniami oraz organizacjami pozarządowymi, instytucjami kościelnymi i organizacjami wyznaniowymi, działającymi w sektorach edukacji oraz kultury i sztuki w zakresie:

- edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży,
- organizacji konkursów poszerzających wiedzę uczniów na temat dziedzictwa kulturowego i jego ochrony,
- upowszechnianie wiedzy o zasobach kulturowych powiatu ze szczególnym nastawieniem na dzieci i młodzież,
- organizacja imprez mających znaczenie dla rozwoju kultury i integracji społeczności powiatu,

11/ wprowadzanie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (m.in. za pomocą tablic informacyjnych, mapy zabytków, stosownych znaków na obiekcie zabytkowym obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego powiatu po uzgodnieniu z Warmińsko–Mazurskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;

12/ udostępnienie informacji o zabytkach na stronie internetowej powiatu.

6.

**UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA
KULTUROWEGO**

**(RELACJE PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA IŁAWY Z DOKUMENTAMI
WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY MIEJSKIEJ)**

6.1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Iława

Podstawowym dokumentem planistycznym określającym perspektywiczne kierunki i uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Iława.

Omawiany dokument planistyczny zawiera wykaz obiektów zabytkowych z terenu miasta, objętych ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków województwa warmińsko-mazurskiego. Szczegółowo określa zasady ochrony i kształtowania tych elementów dziedzictwa kulturowego.

W odniesieniu do zabytków wpisanych do rejestru ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wymaga uzyskania zgody wojewódzkiego konserwatora zabytków w przypadku:

- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- wykonywania robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- prowadzenia badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenia badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenia badań archeologicznych;
- przemieszczania zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- trwałego przeniesienia zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonej tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
- dokonywania podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- zmiany przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
- umieszczania na zabytku wpisanym do rejestru urządzeń technicznych, tablic, reklam oraz napisów, z wyłączeniem znaków informujących o tym, że zabytek podlega ochronie po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
- podejmowania innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru;
- poszukiwania ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

Granicami stref ochrony konserwatorskiej obiektów wpisanych do rejestru zabytków są granice przedmiotowych nieruchomości.

6.2. Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Iława

Na terenie miasta obowiązuje jeden ogólny Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego przyjęty Uchwałą nr XXIII/228/12 Rady Miejskiej w Iławie z dnia 11.05.2012 r.

Prawo stanowi, że w stosunku do obiektów budowlanych i obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, ale ujętych w ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Organ konserwatorski w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 39 ust. 3 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane wypowiada się w zakresie swojej właściwości na temat przedstawionego projektu budowlanego i wpływu zamierzenia inwestycyjnego na chronione właściwości obszaru/obiektu, które zakwalifikowały go do ewidencji zabytków, analizując konkretne rozwiązania projektowe. W stosunku do zamierzeń, które wymagają jedynie zgłoszenia zgodnie z art. 30 ust. 7 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytku. Uzgodnienia projektów budowlanych obiektów realizowanych w strefie A pełnej ochrony konserwatorskiej, w przypadku inwestycji dotyczącej obiektu lub obszaru, który nie jest ujęty w gminnej ewidencji zabytków, a przepisy planu miejscowego nadal nakładają obowiązek uzyskania uzgodnienia konserwatorskiego, wojewódzki konserwator zabytków może zająć stanowisko w drodze pisma urzędowego na wniosek inwestora, np. wg art. 32 ust 1 pkt 2 ustawy – Prawo budowlane.

7.

**CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW I ANALIZA STANU
DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I KRAJOBRAZU
KULTUROWEGO MIASTA IŁAWY**

7.1. Ogólne informacje na temat historii i dziedzictwa kulturowego miasta (Źródło: Raport „Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Miejskiej Iława”, WGS84 Polska sp. z o. o., Warszawa 2007 r, s. 5-8)

Najstarsza forma nazwy miasta Iława to łacińskie *Ylavia*. Forma ta pojawiła się na dokumencie lokacyjnym z 1317 roku. W późniejszych dokumentach pojawiają się nazwy: *Ylav*, *Ylau*, *Ylow* i *Ylow Thethonialis*. W XV wieku używano nazw *Deutschen Ylaw*, *Ylaw*, *Ilau*, potem nazwę miasta zmieniono na *Eylaw*. W połowie XV wieku pojawia się nazwa *Deutze Eylau* i jej niemiecka odmiana *Dwetsch Eylau*. Między XVI a XVII wiekiem występują nazwy *Teutschen Eylau*, *Deutscheneylau* oraz *Theuto Ilavia*. W XVIII wieku przyjęto powszechnie obowiązująca aż do 1933 roku formę *Deutsch Eylau*. 1 stycznia 1934 zmieniono oficjalną nazwę na *Stadt Deutsch Eylau*. Od 1945 roku oficjalna nazwa miasta to *Iława*.

Ślady osadnictwa w okolicy Iławy datuje się na okres wpływów rzymskich (ok. I – IV wieku). Na terenie miasta, zanim zajęli je rycerze Zakonu Krzyżackiego, znajdowała się osada pruska plemienia Pomezan. Zachowały się po nich pozostałości grodów, znajdujących się na Wielkiej Żuławie.

Pierwsze wzmianki o ziemiach, na których leży Iława sięgają 1226 roku, gdy Konrad Mazowiecki wydał dokument, zapowiadający chrystianizację pogan przez Krzyżaków. Po opanowaniu przez Krzyżaków i podboju Prus w 1283 roku obszar ten objęty został akcją kolonizacyjną. Miasto Iława zostało założone przez komtura krzyżackiego Siegharda von Schwarzburga w 1305 roku. W tym samym roku Iława otrzymała prawa miejskie na prawie chełmińskim. Średniowieczne miasto zostało rozplanowane na kształcie prostokąta. W latach 1317-1390 zbudowane zostały wszystkie najważniejsze budowle miejskie, umocnienia i urzędnictwa miejskie, w tym kościół, mury i rowy obronne, most przez Jeziorak, dom zakonny i ratusz miejski. W czasie wojny trzynastoletniej Iława w lutym 1454 roku wypowiedziała posłuszeństwo Krzyżakom, oddając się w opiekę królowi polskiemu Kazimierzowi Jagiellończykowi. Po klęsce polskich wojsk pod Chojnicami (18.09.1454), Iława zmuszona była wrócić na stronę krzyżacką. II pokój toruński zostawił Iławę przy Zakonie. Na początku 1520 roku, w trakcie ostatniej wojny Polski z Zakonem, Iława na krótko przeszła w ręce polskie, ale już 30 września została odbita. W 1521 roku podpisany został pokój, a w 1525 roku wielki mistrz Albert Hohenzollern skasował Zakon Krzyżacki i jako świecki książę oddał Prusy w lenno królowi polskiemu. Po hołdzie pruskim Iława pozostała w Prusach Książęcych. Po podpisaniu traktatów w 1657 roku Prusy Książęce weszły w skład Królestwa Pruskiego. Od połowy XVI do połowy XVII wieku liczba ludności miasta nie przekraczała 600 osób. Wiek XVII przyniósł głównie liczne spory ze starostami oraz walki z pożarami. Wielki pożar z 1706 roku przetrwał tylko kościół Przemienienia Pańskiego oraz nieliczne domy. Wiele zniszczeń przyniosły także wojny

polско-szwedzkie i napoleońskie oraz wojna siedmioletnia. Wiek XVIII i XIX były dla miasta okresem szybkiego rozwoju. Miasto leżało przy szlaku handlowym z Gdańska do Warszawy oraz do Grudziądza i Malborka, więc rozpoczął się napływ licznych osadników. Liczba ludności wzrosła znacznie po otwarciu połączenia kolejowego z Toruniem w 1872 roku, a 2 lata później z Ostródą, Malborkiem, Mławą i Brodnicą. Wybudowano bite drogi do Susza, Lubawy, Zalewa i Ostródy, a w 1860 roku otwarto odgałęzienie Kanału Elbląskiego. W mieście istniała fabryka maszyn, odlewnia żelaza, fabryka papy, fabryka mydła, tartaki i dwa browary. Wraz z ożywieniem gospodarczym, Iława przekształciła się w ważny węzeł komunikacyjny i zaczęła się stopniowo rozrastać. Początek XX wieku był okresem dalszego rozwoju miasta. W 1899 roku wybudowano gazownię, a następnie wodociągi miejskie (1900-1903) i ratusz (1912). Po I wojnie światowej zgodnie z jednym z postanowień traktatu wersalskiego (11.07.1920) na Warmii i Mazurach odbył się plebiscyt, decydujący o przynależności Iławy do Niemiec. Za przynależnością do Polski opowiedziało się tylko 5% głosujących. Była to porażka strony polskiej. Tuż przed II wojną światową wdrażano program robót publicznych, który w znacznym stopniu zmniejszył bezrobocie. Gdy wybuchła II wojna światowa Iława liczyła około 13.000 mieszkańców. W trakcie wojny w okolicy dzisiejszego parku obok głównego dworca PKP mieścił się obóz pracy oraz obóz karny dla więźniów ze Sztumu, a po zdobyciu przez Rosjan - obóz jeniecki. Na terenie miasta nie toczono głównych walk, jednak w styczniu 1945 wojska radzieckie II frontu białoruskiego, zmierzające w kierunku Niemiec, wkroczyły na krótko do Iławy. 22 stycznia Armia Czerwona zajęła miasto. Po przejściu pierwszej linii frontu, do miasta wkroczyły tyłowe jednostki radzieckie, w których dominowali żołnierze z Dalekiego Wschodu. Płądrowały one i podpalały wszystko na swej drodze, skutkiem czego było zniszczenie miasta prawie w 80%.

Iława w ciągu ostatnich lat powróciła do swojego dawnego uroku. Przed 1945 rokiem Iława nazywana była „*Pertlą Oberlandu*”, a w chwili obecnej nazywana jest „*Pertlą Warmii i Mazur*”.

7.2. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Na terenie miasta Iława znajduje się 28 obiektów zabytkowych objętych ochroną prawną wynikającą z ujęcia ich w rejestrze zabytków województwa warmińsko-mazurskiego, prowadzonym przez Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

L.p.	Adres	Obiekt	Datowanie	Nr rej. zabytków
1.	---	układ urbanistyczny Starego Miasta	początek XIV w.	A-464 z 30.12.1957 r.
2.	---	mury obronne Starego Miasta - przy skarpie w części wschodniej przy fosie,	połowa XIV w.	A-541 z 7.03.1961 r.

		<ul style="list-style-type: none"> - przy narożniku północno-wschodnim fosy, - od strony południowo-zachodniej, od strony jeziora, - od strony zachodniej przy ul. Mierosławskiego, - fragment baszty znajdującej się wewnątrz posesji kościelnej. 		
3.	Broniewskiego, nr działki geod. 8-1/24	wieża ciśnień kolejowa I	1915 r.	A-4095 z 28.12.1998 r.
4.	Dąbrowskiego 11	bryła i elewacja budynku administracyjnego dawnej rzeźni miejskiej	1891 r.	A-4500 z 22.02.2008 r.
5.	Dworcowa 3	budynek dworca w zespole stacji kolejowej	1905 r.	A-4429 z 16.08.2006 r.
6.	Dworcowa 3	zespół peronów przy dworcu kolejowym w postaci zadaszeń oraz tunelu przejścia podziemnego z wyjściem na perony 1, 2, 3 w zespole stacji kolejowej	1905 r.	A-4578 z 31.08.2011 r.
7.	Kolejowa	wieża ciśnień kolejowa	1942 r.	A-4096 z 28.12.1998 r.
8.	Kościelna 1	kościół parafialny p.w. Przemienienia Pańskiego łącznie z wyposażeniem wnętrza oraz fragmentami murów miejskich	1317 – 1325 r.	A-52 z 16.09.1949 r.
9.	Kościelna 1	budynek plebanii, murowany	koniec XIX – początek XX w.	A-4497 z 1.02.2008 r.
10.	Kościuszki 2	budynek szkolny, murowany	1899 r.	A-1956 z 18.03.1987 r.
11.	Kościuszki 6	budynek mieszkalny,	1910 r.	A-1950 z

		murowany		18.03.1987 r.
12.	Kościuszki 14	kamienica murowana wraz z otoczeniem obejmującym działkę	przełom XIX i XX w.	A-4358 z 17.11.2006 r.
13.	Kościuszki 15	kamienica murowana	2. połowa XIX w.	A-1955 z 18.03.1987 r.
14.	Kościuszki 24	zespół młyna wodnego wraz z zabudową z postaci budynku produkcyjnego, budynku mieszkalnego, z wyposażeniem technicznym budynku produkcyjnego oraz otoczeniem	historia miejsca 1386 r., budynki koniec XIX – początek XX w.	A-4596 z 17.07.2012 r.
15.	Kościuszki 27	budynek mieszkalny wielorodzinny, murowany	początek XX w.	A-4356 z 17.11.2006 r.
16.	1 Maja	wieża ciśnień wodociągowa	początek XX w.	A-1954 z 18.03.1987 r.
17.	Niepodległości 4	kamienica murowana	koniec XIX w.	A-4502 z 22.02.2008 r.
18.	Niepodległości 4B	oficyna murowana	koniec XIX w.	A-1931 z 18.03.1987 r.
19.	Niepodległości 13	budynek ratusza, murowany	1910 – 1912 r.	A-3762 z 9.11.1994 r.
20.	Niepodległości 13B	budynek hali miejskiej, ob. kino	koniec XIX w.	A-4242 z 30.12.2002 r.
21.	Ostródzka 2	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX – początek XX w.	A-4501 z 22.02.2008 r.
22.	Sienkiewicza 10	willa murowana	koniec XIX w.	A-1939 z 18.03.1987 r.
23.	Sobieskiego 10	stajnia – wozownia murowana	koniec XIX w.	A-3576 z 11.10.1993 r.
24.	Sobieskiego 14, dz. geod. nr 229/5 i	budynek dawnego młyna, ob. budynek usługowy wraz z	koniec XIX w.	A-4499 z 18.02.2009 r.

	229/9	najbliższym otoczeniem		
25.	Szeptyckiego 8	budynek technologiczny w zespole gazowni miejskiej, obecnie cerkiew grekokatolicka p.w. św. Jana Teologa	1899 r.	A-3612 z 2.11.1993 r.
26.	Wodna 2	bryła i elewacja budynku administracyjnego stacji uzdatniania wody	1905 r.	A-4498 z 4.02.2008 r.
27.	Wyszyńskiego 2	bryła kościoła p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP wraz z pozostałościami oryginalnego ogrodzenia w formie trejażu od strony fasady	1933 r.	A-4475 z 28.06.2006 r.
28.	Wyszyńskiego 31	budynek dawnego urzędu prowiantowego, murowany	koniec XIX w.	A-4581 z 18.10.2011 r.

7.3. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Gminna ewidencja zabytków miasta Iława, poza zabytkami wpisanymi do rejestru zabytków, obejmuje także obiekty nierejestrowe. W przewadze są to zabytki budownictwa murowanego w typie miejskim i wiejskim (budynki mieszkalne), obiekty użyteczności publicznej oraz sakralne.

L.p.	Adres	Obiekt	Datowanie
1.	Andersa 3	zespół budynków koszar Yorkkaserne, obecnie zespół budynków Powiatowego Szpitala im. Władysława Biegańskiego	2. połowa XIX w.
2.	Asnyka	układ zabudowy ulicy	lata 20. XX w.
3.	Barlickiego 9	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
4.	Barlickiego 9	budynek gospodarczy, murowany	koniec XIX – początek XX w.

5.	Broniewskiego, nr działki geod. 8-1/24	wieża ciśnień kolejowa II	1871 r.
6.	Broniewskiego 1	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
7.	Broniewskiego 1	budynek gospodarczy, murowany	koniec XIX – początek XX w.
8.	Bulwar Jana Pawła II	część historycznej fosy oraz skwer przed halą miejską	XIV – XIX w.
9.	Bydgoska	układ zabudowy ulicy	lata 20. XX w.
10.	Chełmińska	układ zabudowy ulicy	lata 20. XX w.
11.	Chodkiewicza	budynek kawiarni kąpieliska miejskiego, ob. restauracja i hotel Kormoran	1927 r.
12.	Dąbrowskiego 13	budynek mieszkalny, murowany	lata 20.-30. XX w.
13.	Dąbrowskiego 15	budynek lecznicy, murowany	lata 20.-30. XX w.
14.	Dąbrowskiego 18	budynek przepompowni, murowany	1903 r.
15.	Dąbrowskiego 22A	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
16.	Dworcowa 1A	budynek poczty kolejowej w zespole stacji kolejowej	1905 r.
17.	Dworcowa	budynek strażnicy kolejowej w zespole budynków stacji kolejowej	1905 r.
18.	Gdańska	układ zabudowy ulicy	lata 20. XX w.
19.	Gdańska 12	budynek mieszkalny	początek XX w.
20.	Grunwaldzka 1	budynek mieszkalny wielorodzinny, murowany	1914 r.
21.	Grunwaldzka 6	budynek mieszkalny, murowany	lata 20.-30. XX w.

22.	Grunwaldzka 8	budynek mieszkalny, murowany	lata 20.-30. XX w.
23.	Grunwaldzka 10	budynek mieszkalny wielorodzinny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
24.	Grunwaldzka 11	budynek mieszkalny wielorodzinny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
25.	Grunwaldzka 13	budynek administracyjny (koszarowiec), murowany	2. połowa XIX w.
26.	Jagiellończyka 1	budynek poczty, murowany	1916 r.
27.	Jagiellończyka 2	stróżówka murowana	1916 r.
28.	Jagiellończyka 18	budynek administracyjny, murowany w zespole gazowni, ob. mieszkalny w zespole sakralnym	1897 – 1898 r.
29.	Jagiełły, nr działki geodezyjnej 7-20	wiadukt kolejowy murowany, z umocnieniami w formie dwóch postenstandów	1905 r.
30.	Jagiełły 1	budynek mieszkalny wielorodzinny	początek XX w.
31.	Jagiełły 2	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
32.	Jagiełły 2	budynek gospodarczy, murowany	koniec XIX – początek XX w.
33.	Jagiełły 2	budynek gospodarczy, murowany	koniec XIX – początek XX w.
34.	Jagiełły 3	budynek mieszkalny wielorodzinny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
35.	Jagiełły 5	budynek mieszkalny, murowany	początek XX w.
36.	Jagiełły 7	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
37.	Jagiełły 7	budynek gospodarczy,	koniec XIX – początek

		murowany	XX w.
38.	Jasielska 1	budynek mieszkalny wielorodzinny, murowany w zespole koszar artyleryjskich	koniec XIX w.
39.	Jasielska 1E	budynek mieszkalny wielorodzinny, murowany w zespole koszar artyleryjskich	koniec XIX w.
40.	Jasielska 2	budynek mieszkalny wielorodzinny, murowany w zespole koszar artyleryjskich	koniec XIX w.
41.	Jasielska 3	budynek mieszkalny wielorodzinny, murowany w zespole koszar artyleryjskich	koniec XIX w.
42.	Jasielska 4	budynek administracyjny, murowany w zespole koszar artyleryjskich	koniec XIX w.
43.	Kopernika 9	budynek mieszkalny, murowany	lata 20. XX w.
44.	Kościelna	teren cmentarza przykościelnego	XIV w.
45.	Kościelna 1	budynek magazynowy, murowano-drewniany przy murze miejskim	koniec XIX w.
46.	Kościuszki 1	budynek mieszkalno- usługowy, murowany	początek XX w.
47.	Kościuszki 4	budynek mieszkalno- usługowy, murowany	początek XX w.
48.	Kościuszki 5	budynek mieszkalno- usługowy, murowany	koniec XIX – początek XX w.
49.	Kościuszki 7	budynek mieszkalny wielorodzinny, murowany	początek XX w.
50.	Kościuszki 9A	budynek mieszkalny, murowany	początek XX w.

51.	Kościuszki 16	budynek mieszkalny wielorodzinny, murowany	początek XX w.
52.	Kościuszki 17	kamienica murowana	koniec XIX – początek XX w.
53.	Kościuszki	jaz piętrzący „Hawa” na rzece Hawka propozycja	koniec XIX – początek XX w.
54.	Kościuszki 25	budynek mieszkalny wielorodzinny, murowany	pierwsze dziesięciolecie XX w.
55.	Kościuszki 29	budynek mieszkalny wielorodzinny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
56.	Kościuszki 31	kamienica murowana	początek XX w.
57.	Kościuszki 35	kamienica murowana	początek XX w.
58.	Kresowa	układ zabudowy ulicy	lata 20. XX w.
59.	Królowej Jadwigi 12B	budynek mieszkalny, wielorodzinny, murowany	lata 20.-30. XX w.
60.	Królowej Jadwigi 20	budynek mieszkalny, wielorodzinny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
61.	Królowej Jadwigi 22	budynek mieszkalny, wielorodzinny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
62.	Królowej Jadwigi 24	budynek mieszkalny, wielorodzinny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
63.	Królowej Jadwigi 26	budynek mieszkalny, wielorodzinny, murowany	początek XX w.
64.	Królowej Jadwigi 28	budynek mieszkalny, wielorodzinny, murowany	początek XX w.
65.	Królowej Jadwigi 30	kamienica murowana	początek XX w.
66.	1 Maja 3	budynek mieszkalny, wielorodzinny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
67.	1 Maja 5	budynek mieszkalny, wielorodzinny, murowany	1929 r.
68.	1 Maja 9	budynek mieszkalny,	początek XX w.

		murowany	
69.	1 Maja 17	budynek mieszkalny, murowany	lata 30. XX w.
70.	1 Maja 19/21	budynek mieszkalny, murowany	lata 30. XX w.
71.	1 Maja 25	budynek mieszkalno- usługowy, murowany	lata 30. XX w.
72.	Maczka	układ zabudowy ulicy	lata 20.-30. XX w.
73.	Mazurska 2	budynek mieszkalny, murowany	lata 20.-30. XX w.
74.	Mazurska 4	budynek mieszkalny, murowany	lata 20.-30. XX w.
75.	Mazurska 7	budynek mieszkalny, drewniany	początek XX w.
76.	Mazurska 10	budynek gospodarczy, murowany	początek XX w.
77.	Mickiewicza 17	budynek mieszkalny, murowany	lata 20.-30. XX w.
78.	Mickiewicza 26	budynek mieszkalny, murowany	początek XX w.
79.	Mickiewicza 34	budynek mieszkalny, murowano-drewniany	lata 20.-30. XX w.
80.	Mickiewicza 35	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
81.	Mierosławskiego 3	budynek mieszkalny, murowany	początek XX w.
82.	Mierosławskiego 10	historyczna część zespołu szkół technicznych	lata 20.-30. XX w.
83.	Mierosławskiego 12/12A	zespół budynków przychodni, murowany	początek XX w.
84.	Niepodległości 4A	oficyna murowana	koniec XIX w.

85.	Niepodległości 5	budynek banku, murowany	lata 20. XX w.
86.	Niepodległości	cmentarz ewangelicki, dawny, ob. park	XVIII – początek XX w.
87.	Niepodległości	rzeźby w parku przy amfiteatrze	XVIII w.
88.	Nowomiejska 1	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
89.	Nowomiejska 1	budynek gospodarczy, murowany	koniec XIX – początek XX w.
90.	Nowomiejska 19	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
91.	Ostródzka 8	budynek mieszkalny, drewniany	początek XX w.
92.	Ostródzka 15	budynek mieszkalny, drewniany	początek XX w.
93.	Ostródzka 25	budynek mieszkalny, drewniany	początek XX w.
94.	Ostródzka 26	budynek mieszkalny, drewniany	początek XX w.
95.	Ostródzka 27	budynek mieszkalny, drewniany	początek XX w.
96.	Ostródzka 28	budynek mieszkalny, drewniany	początek XX w.
97.	Ostródzka 32	budynek mieszkalny, drewniany	początek XX w.
98.	Ostródzka 33	budynek mieszkalny, drewniany	początek XX w.
99.	Ostródzka 34	budynek mieszkalny, drewniany	początek XX w.
100.	Ostródzka 35	budynek mieszkalny, drewniany	początek XX w.
101.	Ostródzka 40	budynek mieszkalny,	lata 20.-30. XX w.

		murowany	
102.	Ostródzka 43/45	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
103.	Ostródzka 47/49	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX w.
104.	Ostródzka	cmentarz ewangelicki, ob. komunalny	XIX w.
105.	Ostródzka - w kierunku wsi Kamień Duży	aleja przydrożna – część w granicach miasta Łława	początek XX w.
106.	Plażowa 5	budynek mieszkalny, murowany	początek XX w.
107.	Plażowa 7	budynek mieszkalny, murowany	początek XX w.
108.	Podleśna	układ zabudowy ulicy	lata 20. XX w.
109.	Polna 2	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX - początek XX w.
110.	Polna 4	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX - początek XX w.
111.	Polna 6	budynek mieszkalny, murowany	początek XX w.
112.	Polna 23	budynek mieszkalny, murowany	początek XX w.
113.	Sienkiewicza	zespół szkół wraz z otoczeniem	lata 20. XX w.
114.	Sienkiewicza 24	budynek przystani, ob. bar Omega	lata 20. XX w.
115.	Sienkiewicza 28	budynek dworu, murowany	koniec XIX – początek XX w.
116.	Skłodowskiej	układ zabudowa ulicy	lata 20. XX w.
117.	Skłodowskiej 11	budynek mieszkalny, murowany	lata 20. XX w.

118.	Skłodowskiej 11A	budynek mieszkalny, murowany	lata 20. XX w.
119.	Skłodowskiej 13	budynek mieszkalny, murowany	lata 20. XX w.
120.	Słoneczna	układ zabudowy ulicy	lata 20. XX w.
121.	Smolki	układ zabudowy ulicy	lata 20. XX w.
122.	Smolki 2	budynek mieszkalny, murowany	lata 20. XX w.
123.	Smolki 3	budynek mieszkalny, murowany	lata 20. XX w.
124.	Smolki 5	budynek mieszkalny, murowany	lata 20. XX w.
125.	Smolki 31	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
126.	Sobieskiego	wiadukt kolejowy nad ulicą	XIX w.
127.	Stacyjna 2	budynek mieszkalny, murowany	lata 20. XX w.
128.	Stacyjna 4	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
129.	Stacyjna 6	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
130.	Szeroka	układ zabudowy ulicy	lata 20. XX w.
131.	Toruńska	układ zabudowy ulicy	lata 20. XX w.
132.	Toruńska 12	budynek mieszkalny, murowano-drewniany	koniec XIX w.
133.	Towarowa 1	magazyn kolejowy, murowany	około 1905 r.
134.	Truskawkowa 1	budynek mieszkalny, murowany	początek XX w.
135.	Wąska	układ zabudowy ulicy	lata 20. XX w.
136.	Wąska 9	budynek mieszkalny, murowany	początek XX w.

137.	Wiejska 2A	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
138.	Wodna 2	budynek trafo oraz magazynu w zespole stacji uzdatniania wody	1905 r.
139.	Wodna 2	budynek gospodarczy oraz magazynu w zespole stacji uzdatniania wody	1905 r.
140.	Wojska Polskiego	wiadukt kolejowy nad drogą, murowany	koniec XIX w.
141.	Wojska Polskiego 7	budynek mieszkalny, murowany	początek XX w.
142.	Wojska Polskiego 8	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX – początek XX w.
143.	Wojska Polskiego 24A	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX w.
144.	Wojska Polskiego 35	zespół zabudowy kolejowej (lokomotywnia)	koniec XIX w.
145.	Wojska Polskiego	schron przeciwlotniczy	1938 r.
146.	Wyszyńskiego 1	domek dróżnika, murowany	1905 r.
147.	Wyszyńskiego 2	budynek mieszkalny, murowany (plebania)	lata 30. XX w.
148.	Wyszyńskiego 25/27	budynek mieszkalny wielorodzinny, murowany	początek XX w.
149.	Wyszyńskiego 31	spichlerz/magazyn murowany	koniec XIX – początek XX w.
150.	Wyszyńskiego 34	budynek mieszkalny, murowany	początek XX w.
151.	Wyszyńskiego 47	budynek mieszkalny, murowany	początek XX w.
152.	Wyszyńskiego	cmentarz rzymskokatolicki, ob. komunalny	XIX w.

7.4. Zabytki archeologiczne

Na terenie miasta Ława znajduje się 34 stanowisk archeologicznych, w tym dwa stanowiska archeologiczne objęte ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków”

- Ława, nawarstwienia kulturowe Starego Miasta – nr rej. C-161 z 31.08.1992 r.;

- Ława, grodzisko średniowieczne – nr rej. C-134 z 3.11.1986 r.;

L.P.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stan. w miejscowości	Nr stan. na obszarze
1.	Ława	28-52	I	39
2.	Ława	28-52	II	31
3.	Ława	28-52	III	32
4.	Ława	28-52	IV	33
5.	Ława	28-52	V	34
6.	Ława	28-52	VI	35
7.	Ława	28-52	VII	36
8.	Ława	28-52	VIII	37
9.	Ława	28-52	IX	38
10.	Ława	28-53	X	1
11.	Ława	28-53	XI	2
12.	Ława	28-53	XII	3
13.	Ława	28-53	XIII	4
14.	Ława	28-53	XIV	5
15.	Ława	27-53	XV	28
16.	Ława	27-52	XVI	1
17.	Ława	27-52	XVII	2
18.	Ława	27-52	XVIII	6
19.	Ława	27-52	XIX	8
20.	Ława	27-52	XX	9
21.	Ława	27-52	XXI	10
22.	Ława	27-52	XXII	11
23.	Ława	27-52	XXIII	12
24.	Ława	27-52	XXIV	13

25.	Иhawa	27-52	XXV	14
26.	Иhawa	27-52	XXVI	16
27.	Иhawa	27-52	XXVII	17
28.	Иhawa	27-52	XXVIII	18
29.	Иhawa	27-52	XXIX	19
30.	Иhawa	27-52	XXX	20
31.	Иhawa	27-52	XXXI	31
32.	Иhawa	27-52	XXXII	32
33.	Иhawa	27-52	XXXIII	15
34.	Иhawa	27-52	XXXIV	67

8.

OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

MIASTA IŁAWA.

ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

W wyniku weryfikacji danych archiwalnych i waloryzacji zabytków nieruchomych wykonanej podczas sporządzania miejskiej ewidencji zabytków, stwierdzono, iż na terenie miasta Iława przeważają zabytki budownictwa murowanego, mieszkalnego. W miejskiej ewidencji zabytków ujęte zostały obiekty o niezatartych cechach zabytkowych. Niestety, procesy modernizacji przebiegające ze znacznym nasileniem w ciągu ostatnich dwudziestu lat, w znacznym stopniu szkodzą obiektom architektury dawnej. Należy tu wymienić nefachowo przeprowadzone przez mieszkańców modernizacje i remonty – rozbudowy zmieniające bryłę budynku, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, często powiązaną ze zmianą kształtu otworów, zmiany pokrycia dachów. Uszczerbek pod tym względem jest tym większy, iż właśnie charakterystyczne budownictwo stanowi o odrębności kulturowej tego terenu.

Obiekty sakralne zachowane są w dobrym stanie, na bieżąco remontowane, zaś wszelkie działania przy zabytkach są uzgadniane i akceptowane przez Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Tabela 1. Analiza SWOT dla terenu miasta Iława

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">• bogaty i różnorodny zasób zabytków charakterystycznych i wyróżniających miasto (kościół gotycki, budynek ratusza, pozostałości murów obronnych Starego Miasta)• wyjątkowe obiekty architektury kolejowej i militarnej z końca XIX w.;• wysokie walory i atrakcyjność środowiska naturalnego w powiązaniu z dziedzictwem kulturowym	<ul style="list-style-type: none">• średni lub zły stan zachowania części obiektów zabytkowych;• brak środków finansowych na konserwację i rewaloryzację obiektów zabytkowych;• zniekształcanie zespołów zabudowy historycznej w wyniku działań związanych z II wojną światową oraz wprowadzenie nowej zabudowy, nie liczącej się z lokalną tradycją, architekturą i historycznymi uwarunkowaniami;• niewystarczająca edukacja dotycząca walorów środowiska kulturowego;
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none">• rosnąca rola samorządu regionalnego poprzez włączenie ochrony zabytków w sferę rozwoju regionalnego;• możliwość finansowania prac konserwatorskich i remontowych obiektów zabytkowych ze środków finansowych pochodzących z różnych źródeł: państwowe, samorządowe, prywatne, wyznaniowe, środki UE i in.;• uwzględnianie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w programach, strategiach i planach rozwoju województwa, gmin i miast;• rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;• edukacja w dziedzinie zarządzania dziedzictwem kulturowym.	<ul style="list-style-type: none">• pogarszający się stan techniczny tkanki zabytkowej spowodowany niewłaściwym użytkowaniem;• brak środków na skuteczną ochronę i zabezpieczenie zabytków;• niewłaściwe prowadzenie prac budowlanych, konserwatorskich, niezgodnie ze sztuką budowlaną;• dokonywanie wtórnych podziałów i parcelacji obiektów i zespołów zabytkowych;• niedostatek mechanizmów promujących działania na rzecz ochrony, konserwacji i rewaloryzacji zabytków.

Źródło: Opracowanie własne

ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE I ZADANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA IŁAWA

9.1 Cele strategiczne Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Iława na Lata 2014-2017.

W założeniach programowych i zadaniach *Programu...* powinna zostać uwzględniona specyfika terenu miasta Iława wynikająca z jego położenia, historii, przemian społecznych i gospodarczych. Wspieranie rozwoju miasta z poszanowaniem dziedzictwa kulturowego powinno być podstawą obecnych i przyszłych działań, tak aby teren ten był miejscem atrakcyjnym i przyjaznym, zarówno dla mieszkańców jak i przyjezdnych.

Głównymi założeniami programu opieki nad zabytkami są:

- spójna polityka finansowania prac konserwatorskich w oparciu o ustawowe regulacje prawne;
- kompleksowa poprawa jakości historycznej przestrzeni publicznej;
- system eksponowania najbardziej wartościowych zabytków miasta;

Główne, długoterminowe cele polityki miasta Iława, związane z ochroną zabytków to:

1. planowe i konsekwentne realizowanie zadań samorządowych w zakresie ochrony zabytków;
2. racjonalne wykorzystanie gminnych funduszy na prace ratownicze, konserwatorskie i dokumentacyjne;
3. powiązanie zadań służących ochronie wartości kulturowych ze strategią rozwoju społeczno-gospodarczego oraz polityką przestrzenną miasta;
4. wpieranie projektów związanych z opieką nad zabytkami i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych;
5. powstrzymanie degradacji zagrożonych obiektów zabytkowych i obszarów oraz podjęcie działań w celu poprawy stanu ich zachowania;
6. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
7. wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
8. realizacja przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
9. prowadzenie działań informacyjnych, popularyzacyjnych i edukacyjnych związanych z promocją zabytków miasta i walorów krajobrazu kulturowego

9.1 Założenia programowe Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Iława

- 1) włączenie problematyki ochrony zabytków do bieżących zadań Rady Miejskiej w Iławie;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań prawnych opieki nad zabytkami;
- 3) rozpoznawanie potrzeb dotyczących podejmowania działań zmierzających do zahamowania procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) eksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
- 6) tworzenie warunków współpracy z właścicielami zabytków dla zapewnienia ich opieki.

9.2. Zadania i kierunki działań Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Iława

9.2.1. Działania w zakresie odnowy zabytków:

- pozyskiwanie środków zewnętrznych na odnowę zabytków będących własnością miasta Iława;
- informowanie innych właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków;
- przeprowadzenie akcji informacyjnej w formie informacji na stronie internetowej urzędu, plakatu lub ulotek mającej na celu uświadomienie mieszkańcom gminy głównej zasady konserwatorskiej związanej z przeprowadzanymi remontami obiektów zabytkowych, tj. wykonywanie ich przy użyciu materiałów historycznie uzasadnionych, z maksymalnym zachowaniem substancji zabytkowej i minimalną w nią ingerencją.
- sprawowanie opieki nad dawnymi cmentarzami cywilnymi poprzez usuwanie roślinności zielnej oraz samosiewek drzew, oznakowanie obiektów, upowszechnianie wiedzy na ich temat wśród mieszkańców gminy, zwłaszcza dzieci i młodzieży szkolnej. Zwracanie szczególnej uwagi na obowiązek otaczania opieką miejsc grzebalnych, niezależnie od pochodzenia i wyznania osób tam spoczywających.

9.2.2. Określenie zasad udostępniania zabytków w celach turystycznych

- ustalenie z właścicielami obiektów zabytkowych zasad udostępniania w celach turystycznych.
- oznakowanie obiektów udostępnianych w celach turystycznych.
- opracowanie tablic informacyjnych umieszczonych na zewnątrz obiektów, zawierających podstawowe dane historyczne o obiekcie.
- upowszechniania wśród mieszkańców prowadzących działalność turystyczną i agroturystyczną zasad włączania obiektów historycznych do oferty turystycznej miasta oraz przygotowywania obiektów zabytkowych na cele turystyczne.

9.2.3. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

- włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w jednostkach prowadzonych przez miasto.
- publikacja materiałów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w prasie lokalnej, w materiałach promocyjnych oraz na stronie internetowej miasta.

**INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD
ZABYTKAMI MIASTA IŁAWA**

Przyjmuje się, że realizacja zadań, poprzez działania wskazane w niniejszym Programie możliwa będzie dzięki zastosowaniu następujących instrumentów:

- *prawnych*, polegających na uwzględnianiu zapisów niniejszego Programu przy tworzeniu innych dokumentów prawa miejscowego;
- *finansowych*, polegających na finansowaniu wszelkich działań zawartych w Programie w większej części z budżetu miasta, przy czym prace konserwatorskie przy obiektach należących do osób prywatnych, będą wymagały zaangażowania środków prywatnych,
- *koordynacji*, oznaczających współdziałanie w zakresie realizacji celów Programów z zainteresowanymi organizacjami pozarządowymi i osobami fizycznymi,
- *społecznych*, co oznacza, że Program skierowany jest do odbiorcy masowego poprzez wszelkie działania edukacyjne i promocyjne,
- *kontrolnych*, polegających na egzekwowaniu zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną, oraz walce z samowolami budowlanymi na zabytkach.

Obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Rygory te obowiązują niezależnie od położenia obiektu w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej lub poza strefami. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z dnia 2 czerwca 2011 r.), precyzuje wymagania względem osób prowadzących prace przy obiektach zabytkowych oraz tryb postępowania.

Zgodnie z art. 21 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, podstawą sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami jest gminna ewidencja zabytków. Ewidencją zostają objęte zespoły i obiekty o istotnych, lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków nieruchomości spoczywa na burmistrzu (art. 22 ust. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami prowadzona jest ewidencja zabytków miasta Iława. Ewidencja zabytków prowadzona jest przez Burmistrza Iławy w formie kart adresowych. Ewidencja obejmuje zabytki nieruchome historyczne oraz karty adresowe stanowisk

archeologicznych. Dla zabytków tych na kartach adresowych podawane są następujące informacje: adres, rodzaj zabytku, opis obiektu, chronologia, sposób ochrony oraz dokumentacja fotograficzna.

Aktualizacja i uzupełnianie ewidencji zabytków polega na:

- 1) dokonaniu przeglądu w terenie z częstotliwością raz do roku obiektów figurujących w miejskiej ewidencji zabytków w celu weryfikacji obiektów pod kątem stanu estetycznego;
- 2) wykonaniu dokumentacji fotograficznej w razie zmiany stanu zachowania obiektu zabytkowego;
- 3) uzupełnieniu kart adresowych gminnej ewidencji zabytków o uzyskane w trakcie przeglądu dane merytoryczne i dokumentację fotograficzną;
- 4) w przypadku czynności wymienionych w pkt 1-3 wskazane jest uczestnictwo specjalisty zajmującego się problematyką ochrony dziedzictwa kulturowego.

Określenie stanów technicznych obiektów polega na:

- 1) nawiązaniu współpracy z organem nadzoru budowlanego w celu ustalenia stanu technicznego obiektów zinwentaryzowanych w gminnej ewidencji zabytków;
- 2) naniesieniu wniosków i opinii w sprawie dalszej kwalifikacji obiektów do gminnej ewidencji zabytków;
- 3) określeniu niezbędnych prac rewitalizacyjnych obiektów, określenie szacunkowej wartości ich przeprowadzenia.

W przypadku czynności wymienionych w pkt 1-3 wskazane jest uczestnictwo specjalisty zajmującego się problematyką ochrony dziedzictwa kulturowego.

Bieżąca aktualizacja miejskiej ewidencji zabytków polega na wprowadzaniu do gminnej ewidencji zabytków zmian wynikających z rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów.

11.	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA OPIEKI NAD ZABYTKAMI
------------	---

Finansowanie ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce może odbywać się z różnych źródeł. Podstawowe to:

1. źródła publiczne (np. budżet państwa, budżety jednostek samorządów terytorialnych wszystkich szczebli, środki Unii Europejskiej, inne źródła zewnętrzne);
2. źródła prywatne (osób fizycznych, organizacji pozarządowych - stowarzyszeń, fundacji, kościelnych osób prawnych itp.);

Fundusze strukturalne, których środki mogą być wykorzystane na zadania z zakresu rewitalizacji, to przede wszystkim:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR),
- Europejski Fundusz Społeczny (EFS),
- Inicjatywa Wspólnotowa (EQUAL)
- Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy.

W okresie objętym niniejszym *Programem*, nakłady na ochronę zabytków i dziedzictwa kulturowego mogą pochodzić z:

- budżetu miasta;
- środków Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego na ochronę i utrzymanie miejsc cmentarnictwa wojennego;
- środków Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

12.	ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA IŁAWA
------------	---

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, z realizacji programu Burmistrz Iławy sporządza co dwa lata sprawozdanie, które przedstawia Radzie Miejskiej w Iławie. Sprawozdanie o którym mowa będzie sporządzone w pierwszym kwartale po upływie dwóch lat od uchwalenia przez Radę Miejską niniejszego programu.

Prace nad kolejnym programem opieki nad zabytkami powinny być zainicjowane na trzy miesiące przed zakończeniem okresu czteroletniego obowiązywania programu. Dwuletnia ocena realizacji programu zawarta w sprawozdaniu będzie służyła ewaluacji programu. Zmiany w programie wymagają uchwały Rady Miejskiej w Iławie.